

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ବୈଦିକ ସାହିତ୍ୟ
Vedic Literature of Ancient India

ଶୁକ୍ଳ ଯଜୁର୍ବେଦ ବାଜସନେୟୀ ମାଧ୍ୟନ୍ଦିନ ସଂହିତା

(शुक्ल यजुर्वेद - वाजसनेयी माध्यन्दिन संहिता)
(Shukla Yajurveda - Vaajasaneyi Maadhyandina Samhitaa)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା

ଶ୍ରୀ ଶେଷଦେବ ଦାଶ

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ସଂପାଦନା

prakash@scholarshoppe.com

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ

ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା

ଜିଲ୍ଲା ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ବୈଦିକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପରିଷଦ,

ସମ୍ବଲପୁର, ଓଡ଼ିଶା

klpandajsg@gmail.com

ଶ୍ରୀ ସେଷଦେବ ଦାଶ

ପୋତାମାରି ଗଡ଼, ସାନଖେମୁଣ୍ଡି,

ଗଞ୍ଜାମ, ଓଡ଼ିଶା

sesanirbhaya@gmail.com

ବିକ୍ରୟିତା ଅପମାନ

॥ ଅଥଃ ଏକବିଂଶୋଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଇମଂ ମେ ବରୁଣ ଶୁଧୀ ହବମଦ୍ୟା ଚ ମୃତୟ୍ । ତ୍ୱାମସ୍ତସ୍ମ୍ୟରା ଚକେ ॥ ୧ ॥

ତତ୍ତ୍ୱା ଯାମି ବ୍ରହ୍ମଣା ବନ୍ଧମାନସ୍ତଦା ଶାସ୍ତ୍ରୋ ଯଜମାନୋ ହବିର୍ଭିଃ ।
ଅହେତମାନୋ ବରୁଣୋହ ବୋଧ୍ୟୁରୁଶଂସ ମା ନ ଆୟୁଃ ପ୍ର ମୋଷୀଃ ॥ ୨ ॥

ତ୍ୱଂ ନୋ ଅଗ୍ନେ ବରୁଣସ୍ୟ ବିଦ୍ୱାନ୍ ଦେବସ୍ୟ ହେତୋ ବ ଯାସିସୀଷ୍ଟାଃ ।
ୟଜିଷ୍ଠୋ ବହ୍ନିତମଃ ଶୋଶୁଚାନୋ ବିଶ୍ୱା ଦ୍ୱେଷାଂସି ପ୍ର ମୁମୁକ୍ଷୁସ୍ତତ୍ ॥ ୩ ॥

ସ ତ୍ୱଂ ନୋ ଅଗ୍ନେଽବମୋ ଭବୋତୀ ନେଦିଷ୍ଠୋ ଅସ୍ୟା ଭଷସୋ ବୁଧିଷ୍ଠୋ ।
ଅବ ଯୁକ୍ତଂ ନୋ ବରୁଣଂ ରରାଣୋ ବୀହି ମୃତୀକ ସୁହବୋ ନ ଏଧି ॥ ୪ ॥

ମହୀମ୍ନ ଷ୍ଟୁ ମାତରଂ ସୁବ୍ରତାନାମୃତସ୍ୟ ପତ୍ନୀମବସେ ହୁବେମ ।
ତୁବିକ୍ଷତ୍ରାମଜରନ୍ତୀମୁରୁତୀଂ ସୁଶର୍ମାଶମଦିତିଂ ସୁପ୍ରଶୀତିମ୍ ॥ ୫ ॥

ସୁତ୍ରାମାଶଂ ପୃଥିବୀଂ ଦ୍ୟାମନେହସଂ ସୁଶର୍ମାଶମଦିତି ସୁପ୍ରଶୀତିମ୍ ।
ଦୈବୀଂ ନାବଂ ସ୍ୱରିତ୍ରାମନାଗସମସ୍ରବନ୍ତୀମା ରୁହେମା ସ୍ୱସ୍ତୟେ ॥ ୬ ॥

ସୁନାବମା ରୁହେୟମସ୍ରବନ୍ତୀମନାଗସମ୍ । ଶତାରିତ୍ରାଂ ସ୍ୱସ୍ତୟେ ॥ ୭ ॥

ଆ ନୋ ମିତ୍ରାବରୁଣା ଘୃତୈର୍ଗବ୍ୟତିମୁକ୍ଷତମ୍ । ମଧ୍ୱା ରଜାଂସି ସୁକ୍ରତୁ ॥ ୮ ॥

ପ୍ର ବାହବା ସିସ୍ତତଂ ଜୀବସେ ନ ଆ ନୋ ଗବ୍ୟତିମୁକ୍ଷତଂ ଘୃତେନ ।
ଆ ମା ଜନେ ଶ୍ରବୟତଂ ଯୁବାନା ଶୁତଂ ମେ ମିତ୍ରାବରୁଣା ହବେମା ॥ ୯ ॥

ଶଂ ନୋ ଭବନ୍ତି ବାଜିନୋ ହବେଷୁ ଦେବତାତା ମିତଦ୍ରବଃ ସ୍ୱର୍କାଃ ।
ଜନ୍ମୟନ୍ତୋଽହିଂ ବୃକଃ ରକ୍ଷାଂସି ସନେମ୍ୟସ୍ତଦୁ୍ୟୟବନ୍ନମୀବାଃ ॥ ୧୦ ॥

ବାଜେ-ବାଜେଽବତ ବାଜିନୋ ନୋ ଧନେଷୁ ବିପ୍ରା ଅମୃତା ଋତଜ୍ଞାଃ ।
ଅସ୍ୟ ମଧୁଃ ପିବତ ମାଦୟଧୁଂ ତୃପ୍ତା ଯାତ ପଥିତିର୍ଦେବୟାନୈଃ ॥ ୧୧ ॥

ସମିଜ୍ଞୋ ଅଗ୍ନିଃ ସମିଧା ସୁସମିଜ୍ଞୋ ବରେଣ୍ୟଃ ।
ଗାୟତ୍ରୀ ଛନ୍ଦ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଂ ତ୍ର୍ୟବିଗୌର୍ବୟୋ ଦଧୁଃ ॥ ୧୨ ॥

ତନୁନପାଞ୍ଚୁତିବ୍ରତସ୍ତନୁପାଶ୍ଚ ସରସ୍ୱତୀ ।
ଉଷ୍ଣିହା ଛନ୍ଦ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦିତ୍ୟବାତ୍-ଗୌର୍ବୟୋ ଦଧୁଃ ॥ ୧୩ ॥

ଇତାଭିରଗ୍ନିରୀତ୍ୟଃ ସୋମୋ ଦେବୋ ଅମର୍ତ୍ୟଃ ।
ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ଛନ୍ଦ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଂ ପଞ୍ଚାବିଗୌର୍ବୟୋ ଦଧୁଃ ॥ ୧୪ ॥

ସୁବର୍ହିରଗ୍ନିଃ ପୁଷ୍ପାହ୍ୱସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣବର୍ହିରମର୍ତ୍ୟଃ ।
ବୃହତୀ ଛନ୍ଦ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଂ ତ୍ରିବସୋ ଗୌର୍ବୟୋ ଦଧୁଃ ॥ ୧୫ ॥

ଦୁରୋ ଦେବୀର୍ଦିଶୋ ମହୀର୍ବ୍ରହ୍ମା ଦେବୋ ବୃହସ୍ପତିଃ ।
ପଞ୍ଚିଶ୍ଚନ୍ଦ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଂ ତୁର୍ଯ୍ୟବାତ୍-ଗୌର୍ବୟୋ ଦଧୁଃ ॥ ୧୬ ॥

ଉଷେ ଯଦ୍ୱୀ ସୁପେଶସା ବିଶ୍ୱେ ଦେବା ଅମର୍ତ୍ୟାଃ ।
ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ଛନ୍ଦ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଂ ପଷ୍ଟବାତ୍-ଗୌର୍ବୟୋ ଦଧୁଃ ॥ ୧୭ ॥

ଦୈବ୍ୟା ହୋତାରା ଭିଷଜେନ୍ଦ୍ରେଶ ସୟୁଜା ଯୁଜା ।
ଜଗତୀ ଛନ୍ଦ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମନତ୍ୱାଜୌର୍ବୟୋ ଦଧୁଃ ॥ ୧୮ ॥

ତିସ୍ର ଇତା ସରସ୍ୱତୀ ଭାରତୀ ମରୁତୋ ବିଶଃ ।
ବିରାଟ୍ ଛନ୍ଦ ଇହେନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଧେନୁଗୌର୍ନ୍ ବୟୋ ଦଧୁଃ ॥ ୧୯ ॥

ଦ୍ୱଷ୍ଟା ଦୁରୀପୋ ଅଦ୍-ଭୂତ ଇନ୍ଦ୍ରାଗ୍ନୀ ପୁଷ୍ଟିବର୍ଧନା ।
ଦ୍ୱିପଦା ଛନ୍ଦ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମୁଷା ଗୌର୍ନ୍ ବୟୋ ଦଧୁଃ ॥ ୨୦ ॥

ଶମିତା ନୋ ବନୟତିଃ ସବିତା ପ୍ରସୁବନ୍ ଭଗମ୍ ।
କକୁପ୍ଛନ୍ଦ ଇହେନ୍ଦ୍ରିୟଂ ବଶା ବେହଦ୍ବୟୋ ଦଧୁଃ ॥ ୨୧ ॥

ସ୍ୱାହା ଯଜ୍ଞଂ ବରୁଣଃ ସୁକ୍ଷତ୍ରୋ ଭେଷଜଂ କରତ୍ ।
ଅତିଛନ୍ଦା ଇନ୍ଦ୍ରିୟଂ ବୃହଦୃଷଭୋ ଗୌର୍ବୟୋ ଦଧୁଃ ॥ ୨୨ ॥

ବସନ୍ତେନ ଋତୁନା ଦେବା ବସବବସ୍ତ୍ରିବୃତା ସୁତାଃ ।
ରଥନ୍ତରେଣ ତେଜସା ହବିରିନ୍ଦ୍ରେ ବୟୋ ଦଧୁଃ ॥ ୨୩ ॥

ଗ୍ରୀଷ୍ମେଣ ଋତୁନା ଦେବା ରୁଦ୍ରାଃ ପଞ୍ଚିଦଶେ ସୁତାଃ ।
ବୃହତା ଯଶସା ବଲଧ ହବିରିନ୍ଦ୍ରେ ବୟୋ ଦଧୁଃ ॥ ୨୪ ॥

ବର୍ଷାଭିରୂତୁନାଃଃଦିତ୍ୟା ସ୍ତୋମେ ସପ୍ତଦଶେ ସୁତାଃ ।
ବୈରୂପେଣ ବିଶୌଜସା ହବିରିନ୍ଦ୍ରେ ବୟୋ ଦଧୁଃ ॥ ୨୫ ॥

ଶାରଦେନ ଋତୁନା ଦେବା ଏକବିଂଶ ଋତ୍ବର ସୁତାଃ ।
ବୈରାଜେନ ଶ୍ରିୟା ଶ୍ରିୟଧ ହବିରିନ୍ଦ୍ରେ ବୟୋ ଦଧୁଃ ॥ ୨୬ ॥

ହେମନ୍ତେନ ଋତୁନା ଦେବାସ୍ତ୍ରିଶବେ ମରୁତ ସୁତାଃ ।
ବଲେନ ଶକ୍ୱରୀଃ ସହୋ ହବିରିନ୍ଦ୍ରେ ବୟୋ ଦଧୁଃ ॥ ୨୭ ॥

ଶୈଶିରେଣ ଋତୁନା ଦେବାସ୍ତୟସ୍ତ୍ରୂଷଣେମୃତା ସ୍ତୁତାଃ ।
ସତ୍ୟେନ ରେବତୀଃ କ୍ଷତ୍ରଃ ହବିରିନ୍ଦ୍ରେ ବୟୋ ଦଧୁଃ ॥ ୭୮ ॥

ହୋତା ଯୁଷସ୍ତମିଧାଃଶ୍ନିମିତସ୍ତଦେଶ୍ନିନେନ୍ଦ୍ରଃ ସରସ୍ବତୀମଜୋ ଧୂମ୍ରୋ ନ ଗୋଧୂମୈଃ
କୁବଲୈର୍ଭେଷଜଂ ମଧୁ ଶଷ୍ପୈର୍ନ ତେଜ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଂ ପୟଃ ସୋମଃ ପରିସ୍ତୁତା ଘୃତଂ ମଧୁ ବ୍ୟକ୍ତ୍ବାଜ୍ୟସ୍ୟ
ହୋତୟ୍ଜ ॥ ୭୯ ॥

ହୋତା ଯୁଷଋତୁନପାତ୍ରରସ୍ବତୀମବିର୍ମେଷୋ ନ ଭେଷଜଂ ପଥା ମଧୁମତା ଭରନ୍ନଶ୍ନିନେନ୍ଦ୍ରାୟ ବୀର୍ୟଂ
ବଦରୈରୁପବାକାଭିର୍ଭେଷଜଂ ତୋକ୍ଳୁଭିଃ ପୟଃ ସୋମଃ ପରିସ୍ତୁତା ଘୃତଂ ମଧୁ ବ୍ୟକ୍ତ୍ବାଜ୍ୟସ୍ୟ
ହୋତୟ୍ଜ ॥ ୮୦ ॥

ହୋତା ଯୁଷନ୍ନରାଶଃସଂ ନ ନଗ୍ନହୁଂ ପତିଃ ସୁରୟା ଭେଷଜଂ ମେଷଃ ସରସ୍ବତୀ ଭିଷଗ୍ରଥୋ ନ
ଚନ୍ଦ୍ରୟଶ୍ନିନୋର୍ବପା ଇନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ବୀର୍ୟଂ ବଦରୈରୁପବାକାଭିର୍ଭେଷଜଂ ତୋକ୍ଳୁଭିଃ ପୟଃ ସୋମଃ
ପରିସ୍ତୁତା ଘୃତଂ ମଧୁ ବ୍ୟକ୍ତ୍ବାଜ୍ୟସ୍ୟ ହୋତୟ୍ଜ ॥ ୮୧ ॥

ହୋତା ଯୁଷଦିତେତିତ ଆଭୁହ୍ମାନଃ ସରସ୍ବତୀମିନ୍ଦ୍ରଂ ବଲେନ ବର୍ଧୟନ୍ନୃଷଭେଶ
ଗବେନ୍ଦ୍ରିୟମଶ୍ନିନେନ୍ଦ୍ରାୟ ଭେଷଜଂ ଯୁବୈ କର୍କଶ୍ଚୁଭିର୍ମଧୁ ଲାଜୈର୍ନ ମାସରଂ ପୟଃ ସୋମଃ ପରିସ୍ତୁତା
ଘୃତଂ ମଧୁ ବ୍ୟକ୍ତ୍ବାଜ୍ୟସ୍ୟ ହୋତୟ୍ଜ ॥ ୮୨ ॥

ହୋତା ଯୁଷଦ୍-ବର୍ହିରୂର୍ଣ୍ଣମୁଦା ଭିଷଙ୍ଗାସତ୍ୟା ଭିଷଜାଃଶ୍ନିନାଃଶ୍ନା ଶିଶୁମତୀ ଭିଷଗ୍-ଧେନୁଃ
ସରସ୍ବତୀ ଭିଷଗ୍-ଦୁହ ଇନ୍ଦ୍ରାୟ ଭେଷଜଂ ପୟଃ ସୋମଃ ପରିସ୍ତୁତା ଘୃତଂ ମଧୁ ବ୍ୟକ୍ତ୍ବାଜ୍ୟସ୍ୟ
ହୋତୟ୍ଜ ॥ ୮୩ ॥

ହୋତା ଯୁଷଦୁରୋ ଦିଶଃ କବଷ୍ୟୋ ନ ବ୍ୟତସ୍ବତୀରଶ୍ନିଭ୍ୟାଂ ନ ଦୁରୋ ଦିଶ ଇନ୍ଦ୍ରୋ ନ
ରୋଦସୀ ଦୁଘେ ଦୁହେ ଧେନୁଃ ସରସ୍ବତ୍ୟଶ୍ନିନେନ୍ଦ୍ରାୟ ଭେଷଜଃ ଶୁକ୍ରଂ ନ ଜ୍ୟୋତିରିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ପୟଃ
ସୋମଃ ପରିସ୍ତୁତା ଘୃତଂ ମଧୁ ବ୍ୟକ୍ତ୍ବାଜ୍ୟସ୍ୟ ହୋତୟ୍ଜ ॥ ୮୪ ॥

ହୋତା ଯୁଷ୍ମଦେଶସୋଷେ ନକ୍ତଂ ଦିବାଃଶ୍ୱିନା ସମଜ୍ଞାତେ ସରସ୍ୱତ୍ୟା ଦ୍ୱିଷିମିନ୍ଦ୍ରେ ନ ଭେଷଜଃ
ଶ୍ୟେନୋ ନ ରଜସା ଦୃଦା ଶ୍ରିୟା ନ ମାସରଂ ପୟଃ ସୋମଃ ପରିସ୍ରୁତା ଘୃତଂ ମଧୁ ବ୍ୟକ୍ତାଜ୍ୟସ୍ୟ
ହୋତୟ୍ଜ ॥ ୩୫ ॥

ହୋତା ଯୁଷ୍ମଦୈବ୍ୟା ହୋତାରା ଭିଷଜାଃଶ୍ୱିନେନ୍ଦ୍ରଂ ନ ଜାଗୃବି ଦିବା ନକ୍ତଂ ନ ଭେଷଜୈଃ ଶୁଷଃ
ସରସ୍ୱତୀ ଭିଷକ୍ ସୀସେନ ଦୁହ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଂ ପୟଃ ସୋମଃ ପରିସ୍ରୁତା ଘୃତଂ ମଧୁ ବ୍ୟକ୍ତାଜ୍ୟସ୍ୟ
ହୋତୟ୍ଜ ॥ ୩୬ ॥

ହୋତା ଯୁଷ୍ମତ୍ତିସ୍ତ୍ରୋ ଦେବୀର୍ନ ଭେଷଜଂ ତ୍ରୟସ୍ତ୍ରିଧାତବୋଽପସୋ ରୂପମିନ୍ଦ୍ରେ ହିରଣ୍ୟୟମଶ୍ୱିନେତା
ନ ଭାରତୀ ବାତା ସରସ୍ୱତୀ ମହ ଇନ୍ଦ୍ରାୟ ଦୁହ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଂ ପୟଃ ସୋମଃ ପରିସ୍ରୁତା ଘୃତଂ ମଧୁ
ବ୍ୟକ୍ତାଜ୍ୟସ୍ୟ ହୋତୟ୍ଜ ॥ ୩୭ ॥

ହୋତା ଯୁଷତ୍ ସୁରେରସମୃଷତଂ ନୟାପସଂ ଦୃଷ୍ଟାରମିନ୍ଦ୍ରମଶ୍ୱିନା ଭିଷଜଂ ନ ସରସ୍ୱତୀମୋଜୋ ନ
ଜୁତିରିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ବୃକୋ ନ ରଭସୋ ଭିଷଗ୍ ଯୁଗଃ ସୁରୟା ଭେଷଜଃ ଶ୍ରିୟା ନ ମାସରଂ ପୟଃ
ସୋମଃ ପରିସ୍ରୁତା ଘୃତଂ ମଧୁ ବ୍ୟକ୍ତାଜ୍ୟସ୍ୟ ହୋତୟ୍ଜ ॥ ୩୮ ॥

ହୋତା ଯୁଷଦ୍ବନୟତିଃ ଶମିତାରଃ ଶତକ୍ରତୁଂ ଭୀମଂ ନ ମନ୍ୟଃ ରାଜାନଂ ବ୍ୟାଘ୍ରଂ
ନମସାଃଶ୍ୱିନା ଭାମଃ ସରସ୍ୱତୀ ଭିଷଗିନ୍ଦ୍ରାୟ ଦୁହ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଂ ପୟଃ ସୋମଃ ପରିସ୍ରୁତା ଘୃତଂ ମଧୁ
ବ୍ୟକ୍ତାଜ୍ୟସ୍ୟ ହୋତୟ୍ଜ ॥ ୩୯ ॥

ହୋତା ଯୁଷଦଗ୍ନିଃ ସ୍ୱାହାଃଽଜ୍ୟସ୍ୟ ସ୍ତୋକାନାଃ ସ୍ୱାହା ମେଦସାଂ ପୃଥକ୍ ସ୍ୱାହା ଛାଗମଶ୍ୱିଭ୍ୟାଃ
ସ୍ୱାହା ମେଷଃ ସରସ୍ୱତୈ ସ୍ୱାହ ରଷଭମିନ୍ଦ୍ରାୟ ସିଂହାୟ ସହସ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଃ ସ୍ୱାହାଃଶ୍ୱିଂ ନ
ଭେଷଜଃ ସ୍ୱାହା ସୋମମିନ୍ଦ୍ରିୟଃ ସ୍ୱାହେନ୍ଦ୍ରଃ ସୁତ୍ରାମାଶ ସବିତାରଂ ବରୁଣଂ ଭିଷଜାଂ ପତିଃ
ସ୍ୱାହା ବନୟତିଂ ପ୍ରିୟଂ ପାଥୋ ନ ଭେଷଜଃ ସ୍ୱାହା ଦେବା ଆଜ୍ୟପା ଜୁଷାଣୋ ଅଗ୍ନିର୍ଭେଷଜଂ
ପୟଃ ସୋମଃ ପରିସ୍ରୁତା ଘୃତଂ ମଧୁ ବ୍ୟକ୍ତାଜ୍ୟସ୍ୟ ହୋତୟ୍ଜ ॥ ୪୦ ॥

ହୋତା ଯୁଷଦଶ୍ୱିନୌ ଛାଗସ୍ୟ ବପାୟା ମେଦସୋ ଭୃଷତାଃ ହବିର୍ହୋତୟଜ ।
ହୋତା ଯୁଷସ୍ତରସ୍ତୃତୀଂ ମେଷସ୍ୟ ବପାୟା ମେଦସୋ ଭୃଷତାଃ ହବିର୍ହୋତୟଜ ।
ହୋତା ଯୁଷଦିନ୍ଦ୍ରମୃଷଭସ୍ୟ ବପାୟା ମେଦସୋ ଭୃଷତାଃ ହବିର୍ହୋତୟଜ ॥ ୪୧ ॥

ହୋତା ଯୁଷଦଶ୍ୱିନୌ ସରସ୍ତୃତୀମିନ୍ଦ୍ରଃ ସୁତ୍ରାମାଶମିମେ ସୋମାଃ ସୁରାମାଶଶ୍ଚାଗୈର୍ନ
ମେଷୈରୂଷଭୈଃ ସୁତାଃ ଶଷ୍ୱୈର୍ନ ତୋକ୍ତୁଭିର୍ଲାଜୈର୍ମହସ୍ତନ୍ତୋ ମଦା ମାସରେଶ ପରିଷ୍କୃତାଃ ଶୁକ୍ରାଃ
ପୟସ୍ତନ୍ତୋଽମୃତାଃ ପ୍ରସ୍ଥିତା ବୋ ମଧୁଶ୍ଚୁତସ୍ତାନଶ୍ୱିନା ସରସ୍ତୃତୀୟଃ ସୁତ୍ରାମା ବୃତ୍ରହା ଭୃଷତାଃ
ସୋମ୍ୟଂ ମଧୁ ପିବନ୍ତୁ ବ୍ୟନ୍ତୁ ହୋତୟଜ ॥ ୪୨ ॥

ହୋତା ଯୁଷଦଶ୍ୱିନୌ ଛାଗସ୍ୟ ହବିଷ ଆଭାମଦ୍ୟ ମଧ୍ୟତୋ ମେଦ ଭଦ୍-ଭୃତଂ ପୁରା
ଦ୍ୱେଷୋଭ୍ୟଃ ପୁରା ପୌରୁଷେୟା ଗୃଭୋ ଘସ୍ତାଂ ନୂନଂ ଘାସେ ଅଜ୍ରାଶାଂ ଯବସପ୍ରଥମାନାଃ
ସୁମତ୍ସରାଶାଃ ଶତରୁଦ୍ରିୟାଶାମଗ୍ନିଷ୍ଟାଭାନାଂ ପୀବୋପବସାନାଂ ପାର୍ଶ୍ୱତଃ ଶ୍ରୋଶିତଃ ଶିତାମତ
ଭସ୍ତ୍ରାଦତୋଽଙ୍ଗାଦଙ୍ଗାଦବଭାନାଂ କରତ ଏବାଶ୍ୱିନା ଭୃଷତାଃ ହବିର୍ହୋତୟଜ ॥ ୪୩ ॥

ହୋତା ଯୁଷତ୍ ସରସ୍ତୃତୀଂ ମେଷସ୍ୟ ହବିଷ ଆବୟଦ୍ୟ ମଧ୍ୟତୋ ମେଦ ଭଦ୍-ଭୃତଂ ପୁରା
ଦ୍ୱେଷୋଭ୍ୟଃ ପୁରା ପୌରୁଷେୟା ଗୃଭୋ ଘସ୍ତନୂନଂ ଘାସେ ଅଜ୍ରାଶାଂ ଯବସପ୍ରଥମାନାଃ
ସୁମତ୍ସରାଶାଃ ଶତରୁଦ୍ରିୟାଶାମଗ୍ନିଷ୍ଟାଭାନାଂ ପୀବୋପବସାନାନାଂ ପାର୍ଶ୍ୱତଃ ଶ୍ରୋଶିତଃ ଶିତାମତ
ଭସ୍ତ୍ରାଦତୋଽଙ୍ଗାଦଙ୍ଗାଦବଭାନାଂ କରଦେବଃ ସରସ୍ତୃତୀ ଭୃଷତାଃ ହବିର୍ହୋତୟଜ ॥ ୪୪ ॥

ହୋତା ଯୁଷଦିନ୍ଦ୍ରମୃଷଭସ୍ୟ ହବିଷ ଆବୟଦ୍ୟ ମଧ୍ୟତୋ ମେଦ ଭଦ୍-ଭୃତଂ ପୁରା ଦ୍ୱେଷୋଭ୍ୟଃ
ପୁରା ପୌରୁଷେୟା ଗୃଭୋ ଘସ୍ତନୂନଂ ଘାସେ ଅଜ୍ରାଶାଂ ଯବସପ୍ରଥମାନାଃ ସୁମତ୍ସରାଶାଃ
ଶତରୁଦ୍ରିୟାଶାମଗ୍ନିଷ୍ଟାଭାନାଂ ପୀବୋପବସାନାନାଂ ପାର୍ଶ୍ୱତଃ ଶ୍ରୋଶିତଃ ଶିତାମତ
ଭସ୍ତ୍ରାଦତୋଽଙ୍ଗାଦଙ୍ଗାଦବଭାନାଂ କରଦେବମିନ୍ଦ୍ରୋ ଭୃଷତାଃ ହବିର୍ହୋତୟଜ ॥ ୪୫ ॥

ହୋତା ଯୁଷ୍ମଦ୍ବନ୍ଦ୍ବିମତି ହି ପିଷ୍ଟତମୟା ରତିଷ୍ଟୟା ରଶନୟାଧିତ ।

ଯତ୍ରାଶ୍ଚିନୋଗ୍ଧାଗସ୍ୟ ହବିଷଃ ପ୍ରିୟା ଧାମାନି ଯତ୍ର ସରସ୍ବତ୍ୟା ମେଷସ୍ୟ ହବିଷଃ ପ୍ରିୟା ଧାମାନି
 ଯତ୍ରେନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ଋଷଭସ୍ୟ ହବିଷଃ ପ୍ରିୟା ଧାମାନି ଯତ୍ରାଗ୍ନେଃ ପ୍ରିୟା ଧାମାନି ଯତ୍ର ସୋମସ୍ୟ ପ୍ରିୟା
 ଧାମାନି ଯତ୍ରେନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ସୁତ୍ରାମ୍ନଶଃ ପ୍ରିୟା ଧାମାନି ଯତ୍ର ସବିତୁଃ ପ୍ରିୟା ଧାମାନି ଯତ୍ର ବରୁଣସ୍ୟ ପ୍ରିୟା
 ଧାମାନି ଯତ୍ର ବନସ୍ପତେଃ ପ୍ରିୟା ପାଥାଞ୍ଚସି ଯତ୍ର ଦେବାନାମାଜ୍ୟପାନାଂ ପ୍ରିୟା ଧାମାନି
 ଯତ୍ରାଗ୍ନେହୌତୁଃ ପ୍ରିୟା ଧାମାନି ତତ୍ତ୍ୱେତାନପ୍ରସ୍ତୁତ୍ୟେବୋପସ୍ତୁତ୍ୟେବୋପାବସ୍ତୁଷ୍ଟଦ୍ରବୀୟସ ଇବ
 କୃତ୍ୱା କରଦେବଂ ଦେବୋ ବନସ୍ପତିର୍ଭୂଷତାଞ୍ଚ ହବିହୌତୟଜ୍ଞ ॥ ୪୬ ॥

ହୋତା ଯୁଷ୍ମଦଗ୍ଧିଞ୍ଚ ସ୍ବିଷ୍ଟକୃତମୟାତଗ୍ନିରଶ୍ଚିନୋଗ୍ଧାଗସ୍ୟ ହବିଷଃ ପ୍ରିୟା ଧାମାନ୍ୟୟାତ୍ ସରସ୍ବତ୍ୟା
 ମେଷସ୍ୟ ହବିଷଃ ପ୍ରିୟା ଧାମାନ୍ୟୟାତିନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ଋଷଭସ୍ୟ ହବିଷଃ ପ୍ରିୟା ଧାମାନ୍ୟୟାତଗ୍ନେଃ ପ୍ରିୟା
 ଧାମାନ୍ୟୟାତ୍ ସୋମସ୍ୟ ପ୍ରିୟା ଧାମାନ୍ୟୟାତିନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ସୁତ୍ରାମ୍ନଶଃ ପ୍ରିୟା ଧାମାନ୍ୟୟାତ୍ ସବିତୁଃ ପ୍ରିୟା
 ଧାମାନ୍ୟୟାତ୍ ବରୁଣସ୍ୟ ପ୍ରିୟା ଧାମାନ୍ୟୟାତ୍ ବନସ୍ପତେଃ ପ୍ରିୟା ପାଥାଞ୍ଚସ୍ୟୟାତ୍
 ଦେବାନାମାଜ୍ୟପାନାଂ ପ୍ରିୟା ଧାମାନି ଯୁଷ୍ମଦଗ୍ନେହୌତୁଃ ପ୍ରିୟା ଧାମାନି ଯୁଷ୍ମତ୍ ସ୍ବଂ
 ମହିମାନମାୟଜତାମେଜ୍ୟା ଇଷଃ କୃଣୋତୁ ସୋ ଅଧିରା ଜାତବେଦା ଭୂଷତାଞ୍ଚ ହବିହୌତୟଜ୍ଞ
 ॥ ୪୭ ॥

ଦେବଂ ବର୍ହିଃ ସରସ୍ବତୀ ସୁଦେବମିନ୍ଦ୍ରେ ଅଶ୍ବିନା ।

ତେଜୋ ନ ତସ୍ମୁରକ୍ଷୋର୍ବର୍ହିଷା ଦଧୁରିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ବସୁବନେ ବସୁଧେୟସ୍ୟ ବ୍ୟନ୍ତୁ ଯଜ୍ଞ ॥ ୪୮ ॥

ଦେବୀର୍ଦ୍ଧାରୋ ଅଶ୍ବିନା ଭିଷଜେନ୍ଦ୍ରେ ସରସ୍ବତୀ ।

ପ୍ରାଣଂ ନ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ ନସି ଦ୍ଧାରୋ ଦଧୁରିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ବସୁବନେ ବସୁଧେୟସ୍ୟ ବ୍ୟନ୍ତୁ ଯଜ୍ଞ ॥ ୪୯ ॥

ଦେବୀ ଭଷାସାବଶ୍ବିନା ସୁତ୍ରାମେନ୍ଦ୍ରେ ସରସ୍ବତୀ ।

ବଲ୍ଲଂ ନ ବାତମାସ୍ୟ ଭଷାଭ୍ୟାଂ ଦଧୁରିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ବସୁବନେ ବସୁଧେୟସ୍ୟ ବ୍ୟନ୍ତୁ ଯଜ୍ଞ ॥ ୫୦ ॥

ଦେବୀ ଜୋଷ୍ଠୀ ସରସ୍ବତ୍ୟଶ୍ୱିନେନ୍ଦ୍ରମବଧୟନ୍ ।

ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ନ କର୍ଣ୍ଣୟୋର୍ଯଶୋ ଜୋଷ୍ଠୀଭ୍ୟାଂ ଦଧୁରିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ବସୁବନେ ବସୁଧେୟସ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତ ଯଜ ॥୫୧॥

ଦେବୀ ଉର୍ଜାହୁତୀ ଦୁଘେ ସୁଦୁଘେନ୍ଦ୍ରେ ସରସ୍ବତ୍ୟଶ୍ୱିନା ଭିଷଜାଃବତଃ ।

ଶୁକ୍ରଂ ନ ଜ୍ୟୋତି ସ୍ତନୟୋରାହୁତୀ ଧଞ୍ଜ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଂ ବସୁବନେ ବସୁଧେୟସ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତ ଯଜ ॥ ୫୨ ॥

ଦେବା ଦେବାନାଂ ଭିଷଜା ହୋତାରାବିନ୍ଦ୍ରମଶ୍ୱିନା ।

ବଷଟ୍କାରୈଃ ସରସ୍ବତୀ ଦ୍ୱିଷିଂ ନ ହୃଦୟେ ମତିଃ ହୋତୃଭ୍ୟାଂ ଦଧୁରିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ବସୁବନେ
ବସୁଧେୟସ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତ ଯଜ ॥ ୫୩ ॥

ଦେବୀସ୍ତ୍ରସ୍ତ୍ରସ୍ତ୍ରୋ ଦେବୀରଶ୍ୱିନେତା ସରସ୍ବତୀ ।

ଶୁଷ୍ଠଂ ନ ମଧ୍ୟେ ନାଭ୍ୟାମିନ୍ଦ୍ରାୟ ଦଧୁରିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ବସୁବନେ ବସୁଧେୟସ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତ ଯଜ ॥ ୫୪ ॥

ଦେବ ଇନ୍ଦ୍ରେ ନରାଶଃସସ୍ତ୍ରବରୂପଃ ସରସ୍ବତ୍ୟଶ୍ୱିଭ୍ୟାମୀୟତେ ରଥଃ ।

ରେତୋ ନ ରୂପମମୃତଂ ଜନିତ୍ରମିନ୍ଦ୍ରାୟ ଦୃଷ୍ଟା ଦଧିନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ବସୁବନେ
ବସୁଧେୟସ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତ ଯଜ ॥ ୫୫ ॥

ଦେବୋ ଦେବୈର୍ବନସ୍ପତିର୍ହିରଣ୍ୟପର୍ଣ୍ଣୋ ଅଶ୍ୱିଭ୍ୟାଃ ସରସ୍ବତ୍ୟା ସୁପିତ୍ସଲ ଇନ୍ଦ୍ରାୟ ପତ୍ୟତେ ମଧୁ ।

ଓଜୋ ନ ଜୁତିରୂଷଭୋ ନ ଭାମଂ ବନସ୍ପତିର୍ନୋ ଦଧିନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ବସୁବନେ ବସୁଧେୟସ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତ
ଯଜ ॥ ୫୬ ॥

ଦେବଂ ବହିର୍ବାରିତୀନାମଧ୍ୱରେ ସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣମଶ୍ୱିଭ୍ୟାମୂର୍ଣ୍ଣମୁଦାଃ ସରସ୍ବତ୍ୟା ସ୍ୟୋନମିନ୍ଦ୍ର ତେ ସଦଃ ।

ଇଶାୟୈ ମନ୍ତ୍ରାଃ ରାଜାନଂ ବହିର୍ଷା ଦଧୁରିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ବସୁବନେ ବସୁଧେୟସ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତ ଯଜ ॥ ୫୭ ॥

ଦେବୋ ଅଗ୍ନିଃ ସ୍ବିଷ୍ଟକୃଦେବାନ୍ୟକ୍ଷଦ୍ୟଥାୟଥଃ ହୋତାରାବିନ୍ଦ୍ରମଶ୍ବିନା ବାତା ବାତଃ
ସରସ୍ବତୀମଗ୍ନିଃ ସୋମଃ ସ୍ବିଷ୍ଟକୃତ୍ ସ୍ବିଷ୍ଟ ଇନ୍ଦ୍ରଃ ସୁତ୍ରାମା ସବିତା ବରୁଣୋ ଭିଷଗିଷ୍ଟୋ ଦେବୋ
ବନସ୍ପତିଃ ସ୍ବିଷ୍ଟା ଦେବା ଆଜ୍ୟପାଃ ସ୍ବିଷ୍ଟୋ ଅଗ୍ନିରଶ୍ବିନା ହୋତା ହୋତ୍ରେ ସ୍ବିଷ୍ଟକୃଦ୍ୟଶୋ ନ
ଦଧଦିନ୍ଦ୍ରିୟମୂର୍ତ୍ତମପଚିତିଃ ସ୍ବଧାଂ ବସୁବନେ ବସୁଧେୟସ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତ ଯଜ ॥ ୫୮ ॥

ଅଗ୍ନିମଦ୍ୟ ହୋତାରମବୃଣୀତାୟଂ ଯଜମାନଃ ପଚନ୍ ପକ୍ତଃ ପଚନ୍ ପୁରୋତାଶାନ୍ ବଧ୍ନନ୍ନଶ୍ବିତ୍ୟାଂ
ଛାଗଃ ସରସ୍ବତ୍ୟେ ମେଷମିନ୍ଦ୍ରାୟ ଋଷଭଃ ସୁନ୍ଦନ୍ନଶ୍ବିତ୍ୟାଃ ସରସ୍ବତ୍ୟା ଇନ୍ଦ୍ରାୟ ସୁତ୍ରାମ୍-ଶୋ
ସୁରାସୋମାନ୍ ॥ ୫୯ ॥

ସୁପସ୍ତା ଅଦ୍ୟ ଦେବୋ ବନସ୍ପତିରଭବଦଶ୍ବିତ୍ୟାଂ ଛାଗେନ ସରସ୍ବତ୍ୟେ ମେଷେଶେନ୍ଦ୍ରାୟ
ଋଷଭେଶାକ୍ଷିନ୍ଦ୍ରାୟ ମେଦସ୍ତଃ ପ୍ରତି ପଚତାଗୃଭୀଷତାବୀବୃଧକ୍ତ ପୁରୋତାଶୈରପୁରଶ୍ବିନା
ସରସ୍ବତୀନ୍ଦ୍ରଃ ସୁତ୍ରାମା ସୁରାସୋମାନ୍ ॥ ୬୦ ॥

ତ୍ବୀମଦ୍ୟ ଋଷ ଆର୍ଷେୟ ଋଷୀଣାଂ ନପାଦବୃଣୀତାୟଂ ଯଜମାନୋ ବହୁଭ୍ୟ ଆ ସଙ୍ଗତେଭ୍ୟ ଏଷ
ମେ ଦେବେଷୁ ବସୁ ବାର୍ଯ୍ୟାୟକ୍ଷ୍ୟତ ଇତି ତା ଯା ଦେବା ଦେବ ଦାନାନ୍ୟଦୁସ୍ତ୍ରାନ୍ୟସ୍ତା ଆ ତ ଶାସ୍ତ୍ରା
ତ ଗୁରସ୍ତେଷିତଶ୍ଚ ହୋତରସି ଭଦ୍ରବାଚ୍ୟାୟ ପ୍ରେଷିତୋ ମାନୁଷଃ ସୁକ୍ରବାକାୟ ସୁକ୍ରା ବୃହି ॥୬୧॥

ଋଷି, ଦେବତା ଓ ଛନ୍ଦ ବିବରଣୀ

॥ ଋଷିଃ ॥

୧, ୨ - ଶୁନଃଶେପଃ | ୩-୫ - ବାମଦେବଃ | ୬, ୭ - ଗୟପ୍ଳୁତଃ | ୮ - ବିଶ୍ବାମିତ୍ରଃ |
୯-୧୧ - ବସିଷ୍ଠଃ | ୧୨-୨୧ - ସ୍ବସ୍ତ୍ୟାଆତେୟଃ ॥

॥ ଦେବତା ॥

୧, ୨ - ବରୁଣଃ । ୩, ୪ - ଅଗ୍ନିଃ, ବରୁଣଃ । ୫, ୬ - ଅଦିତି । ୭ - ସ୍ୱର୍ଗ୍ୟା ନୌ ।
୮-୯ - ମିତ୍ରାବରୁଣଃ । ୧୦-୧୧ - ଅଶ୍ୱଃ । ୧୨ - ଇଧ୍ମଃ, ବୟୋଧା ଇନ୍ଦ୍ରଃ । ୧୩ - ତନୁନପାତ୍
ଅଥବା ନରାଶଂସଃ । ୧୪ - ଇତଃ । ୧୫ - ବହିଃ । ୧୬ - ଦ୍ୱାର । ୧୭ - ଉଷାସାନକ୍ରାଃ ।
୧୮ - ଦିବ୍ୟ ହୋତାଃ । ୧୯ - ଦେବୀଃ । ୨୦ - ଦୃଷ୍ଟ । ୨୧ - ବନସ୍ପତିଃ । ୨୨ - ସ୍ୱାହାକୃତି ।
୨୩-୨୮, ୪୧-୪୫, ୪୯-୬୧ - ଲିଂଗୋକ୍ରାଃ । ୨୯-୪୦, ୪୮-୫୮ - ଅଶ୍ୱିନୌ-ସରସ୍ୱତୀ-ଇନ୍ଦ୍ର ।
୪୭ - ଯୁପ । ୪୭ - ସ୍ୱିଷ୍ଟକୃତ୍ ଅଗ୍ନିଃ ॥

॥ ଛନ୍ଦ ॥

୧, ୮ - ନିଚୃତ୍ ଗାୟତ୍ରୀ । ୨, ୧୧ - ନିଚୃତ୍ ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ । ୩, ୪ - ସ୍ୱରାଟ୍ ପଂକ୍ତି । ୫ - ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ ।
୬ - ଭୃଗିକ୍ ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ । ୭ - ବିରାଟ୍ ଯୁବମଧ୍ୟା ଗାୟତ୍ରୀ । ୯, ୪୮, ୫୦-୫୧, ୫୪ - ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ ।
୧୦ - ଭୃଗିକ୍ ପଂକ୍ତି । ୧୨, ୧୪ - ବିରାଟ୍ ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ ।
୧୩, ୧୬, ୧୯-୨୨, ୨୪-୨୫ - ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ । ୧୫, ୧୭-୧୮ - ନିଚୃତ୍ ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ ।
୨୩, ୨୬, ୨୮ - ଭୃଗିକ୍ ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ । ୨୭ - ବିରାଟ୍ ବୃହତୀ । ୨୯, ୩୩, ୩୬ - ନିଚୃତ୍ ଅଷ୍ଟି ।
୩୦ - ଭୃଗିକ୍ ଅତ୍ୟଷ୍ଟି । ୩୧-୩୨, ୪୧ - ଅତିଧୃତି । ୩୪ - ନିଚୃତ୍ ଅତିଧୃତି । ୩୫ - ଭୃଗିକ୍
ଅଷ୍ଟି । ୩୬, ୬୦ - ଧୃତି । ୩୮ - ଭୃଗିକ୍ କୃତି । ୩୯, ୫୬ - ନିଚୃତ୍ ଅତ୍ୟଷ୍ଟି ।
୪୦ - (୨)ନିଚୃତ୍ ଅତ୍ୟଷ୍ଟି । ୪୨ - ତ୍ରିପାଦ୍ ଗାୟତ୍ରୀ, ବିରାଟ୍ ଆକୃତି । ୪୩ - ଯାଜୁଷୀ ପଂକ୍ତି,
ଉକ୍ତୁତି । ୪୪ - ଯାଜୁଷୀ ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍, ସ୍ୱରାଟ୍ ଉକ୍ତୁତି । ୪୫ - ଭୃଗିକ୍ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟା ଉଷ୍ଟିକ୍, ଭୃଗିକ୍
ଅଭିକୃତି । ୪୬ - (୨)ଭୃଗିକ୍ ଅଭିକୃତି । ୪୭ - ଭୃଗିକ୍ ଆକୃତି, ଆକୃତି । ୪୯ - ବ୍ରାହ୍ମୀ
ଉଷ୍ଟିକ୍ । ୫୨ - ଅତିଜଗତୀ । ୫୩ - ଭୃଗିକ୍ ଅତିଜଗତୀ । ୫୫ - ସ୍ୱରାଟ୍ ଶକ୍ୱରୀ ।
୫୬ - ଅତିଶକ୍ୱରୀ । ୫୮ - ଅତ୍ୟଷ୍ଟି, ନିଚୃତ୍ ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ । ୫୯ - ଅଷ୍ଟି । ୬୧ - ଭୃଗିକ୍ ବିକୃତି ॥

॥ ଇତି ଏକବିଂଶୋଧ୍ୟାୟଃ ସମାପ୍ତଃ ॥

